
§ 294**Lausunnon antaminen luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueesta annetun lain sekä eräiden muiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta**

KEUHDno-2023-3993

Valmistelija / lisätiedot:

Petja Harakka

petja.harakka@keusote.fi

hallintojohtaja

Liitteet

1 Luonnos hallituksen esitykseksi hyvinvointialuelain ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi

Valtiovarainministeriö on pyytänyt hyvinvointialueilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueesta annetun lain sekä eräiden muiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Lausunnon jättämisen määräaika on 23.11.2023 klo 16.00.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi hyvinvointialueesta annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia, pelastustoimen järjestämislakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia.

Hyvinvointialueiden ja valtion välisiä neuvottelukuntia ja neuvotteluita sekä valtioneuvoston asettamia valtakunnallisia strategisia tavoitteita koskevat säännökset yhtenäistettäisiin ja sääntely siirrettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista ja pelastustoimen järjestämislaista hyvinvointialueesta annettuun lakiin. Hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättäisiin täsmennetyt säännökset valtiovarainministeriön tehtävistä hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteena on, että hyvinvointialueiden ohjauksrakenteita kehitetään ja selkeytetään siten, että varmistetaan yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut, henkilöstön riittävyys, hillitään kustannusten nousua ja edistetään kustannusvaikuttavuutta ottaen huomioon alueiden tarve säilyttää hyvinvointialueiden omistajuus omasta taloudestaan.

Esityksen tavoitteena on yhtenäistää hyvinvointialueiden valtion ohjausta, selkeyttää valtiovarainministeriön roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä varmistaa, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunto

Hyvinvointialueet ovat yhdessä valmistelleet kantaa hyvinvointialueiden ohjausmuutoksiin ja hyvinvointialuejohtajat ovat antaneet yhteisen kannanoton jo muiutosten valmisteluvaiheessa. Tämän lausunnon perustana ovat jo yhteisessä kannanotossa esiin nostetut asiat.

Hallintosäännön 23.3 §:n 11 kohdan mukaan hyvinvointialuejohtaja tekee esityksiä ja antaa aluehallitukselta pyydettyjä lausuntoja sekä huolehtii näihin rinnastettavista muista tehtävistä, jollei asiaa sen periaatteellisen tai taloudellisen merkityksen johdosta ole saatettava aluehallituksen käsiteltäväksi. Tässä asiassa on arvioitu, että lausunnon antaminen on perusteltua tuoda aluehallituksen päätettäväksi.

Lausunto:

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittaminen säädetään valtiovarainministeriön tehtäväksi ja siihen liittyen vahvistetaan ministeriön voimavaroja. VM:n johdolla STM, SM ja VM sekä muut viranomaiset seuraavat ja arvioivat hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta. Hyvinvointialueiden talouden ohjausta varten luodaan uusi ennakkollinen hyvinvointialueiden tehostetun talousohjauksen menettely tilanteisiin, jossa hyvinvointialueen taloudenpito on vaarantumassa merkittäväällä tavalla (niin sanottu keltainen kortti). Hallitus kehittää myös muilla toimin hyvinvointialueiden arviointimenettelyä rahoitusmallin uskottavuuden parantamiseksi.

Ohjausmuutosten valmistelua varten on elokuun 2023 lopussa perustettu valmisteluryhmä.

Ohjauksen yhteensovittaminen ja yhtenäisten toimintatapojen luominen on kannatettavaa. Samoin päällekkäisten neuvottelukuntien ja työryhmien yhdistäminen. Parhaimmillaan VM:n vahvistuva koordinaatio auttaisi hälventämään nykyistä toiminnallisen ja taloudellisen ohjauksen välillä ristiriitaa.

Arviointimenettelyn kriteerit täyttyvät kaikilla hyvinvointialueille heti ensimmäisinä toimintavuosina. Tämä horjuttaa koko ohjausjärjestelmän uskottavuutta. Valtion tulee ottaa vakavasti käynnistämävaiheen rahoitusvaje, joka ei johdu hyvinvointialueiden toimista tai toimeentuloista. Rahoituslain tasapainokriteerejä sekä itse rahoituksen tasoa tulee korjata realistiseksi. Valtion pitää nyt tukea hyvinvointialueita massiivisen uudistuksen hyötyjen realisoinnissa. Vuoden 2024 palvelujen uhkaavat leikkaukset ja lakitekniset esteet investointien toteuttamiselle hidastavat uudistusten toteuttamisen ohella talouden tasapainottamista. Lähivuosina ei ole tarkoituksenmukaista käynnistää alueiden yhdistymisen arviointia.

Hallitusohjelman mukaan VM valtuutettaisiin lain muutosten myötä puuttumaan ennakkollisesti tilanteisiin, joissa alueiden taloudenhoito on vaarantumassa merkittäväällä tavalla. VM:llä ei kuitenkaan olisi vastuuta palvelujen lakisääteisen tason toteutumisesta. Taloudellista vastuuta ja palvelujen lakisääteisiä vastuita ei voi erottaa toisistaan. Olisikin syytä pohtia perusteellisesti, miten taloudellisesta ohjauksesta korostetaan kannustavuutta sen sijaan, että uhkana on saada "keltainen kortti" tai joutua arvioitavaksi. Liialliset uhkamenettelyt voivat johtaa luottamuspulaan.

Hyvinvointialueella nähdään välttämättömäksi, että hyvinvointialueiden ohjaukseen liittyvien säädös- ja toimintatapamuutosten valmisteluryhmässä toteutusi myös hyvinvointialueiden edustus.

Ohjausmuutoksia voidaan myös katsoa laajemmin hyvinvointialueiden itsehallinnon ja kansalaisten demokratian näkökulmasta. Hyvinvointialueiden valtionohjausta ei voida viedä niin pitkälle, että se tosiasiasa syrjäyttäisi vaaleilla valitun elimen ohjausvallan kokonaan. Ohjauksen kiristäminen voi asettaa itsehallinnollisen aseman vaakalaudalle ja muodostaa näin ollen perustuslaillisen kysymyksen. Jos demokratiaan kuuluva päätösvalta ja osallistuminen rajoitetaan talouden osalta hyvin kapeaksi, kysymys ei enää ole itsehallinnosta.

Hyvinvointialueella tunnustetaan talouden kestävyysvajeen vakavuus ja olemme osaltaan valmiita löytämään ratkaisuja kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Toimenpiteitä on jo käynnistetty. Nyt tarvitaan riittävästi aikaa sille, että toimenpiteiden vaikutukset alkavat näkyä.

Ehdotus

Esittelijä: Mikko Komulainen, vt. hyvinvointialuejohtaja

Aluehallitus päättää antaa edellä selostetun lausunnon Valtiovarainministeriölle.

Päätös

Hyväksyttiin esityksen mukaan.

Tiedoksi

VM

Tiedoksianto asianosaiselle

Tiedoksi päätösote

Muutoksenhakukielto

§294

Muutoksenhakukielto**Muutoksenhakukielto**

Tähän päätökseen ei voi hakea muutosta. Oikaisuvaatimusta tai valitusta ei saa tehdä

- päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (hyvinvointialuelaki 141 §),
- hallinnon sisäisestä määräyksestä, joka koskee tehtävän tai muun toimenpiteen suorittamista (laki oikeudenkäynnistä hallintotuomioistuimissa 6§),
- päätöksestä, josta lainsäädännön nojalla ei voi hakea muutosta (lainkohta mainittava erikseen päätöksen perusteluissa) tai
- hankintapäätöksestä, jota ei tehdyn hankinta-oikaisun johdosta muuteta (hankintalaki 126 § ja 132 §).